



ЦАНА 50 Н. ФЭН. — PREIS 50 PФ

LE JOURNAL BIELORUSSIEN  
„LA PATRIE“

# DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“

**THE BELORUSSIAN NEWSPAPER  
„THE FATHERLAND“**

№ 5 (589)

Мюнхэн, Нядзеля 4-га сакавіка 1962 г. — München, Sontag, 4 März 1962.

ГОД ВЫДАНИЯ 16

# У ВАБАРОНЕ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СПАДЧЫНЫ

Раўналежна з працэсам пэрсанальнай «рэгабілітацыі» беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, якія ў 30-ыя гады сталіся ахвярамі сталінскага терору, вядзеца таксама інтэнсіўная акцыя ў справе як найшырэйшае «рэгабілітацыі» й іхнае літаратурнае творчасці. Як ведама, да-лёка на ўсе творы навет рэгабілітаваных пісьменнікаў перавыдаюца сяныня ў БССР, а ўсяго толькі некаторыя зь іх, якія ў сяныняшніх палітычных умовах прыпnamся не стаяць у супярэчнасці з цяперашнім палітычным курсам. Таму звычайна перавыдаюцца адно толькі «выбраныя творы», а на ўся літаратурная прадукцыя рэгабілітаваных пісьменнікаў.

Акцыя ў кірунку рэгабілітаваньня, пе-  
рavyданьня й вывучэння раней за-  
бароненых літаратурных твораў даты-  
чыць, як твораў пісьменнікаў 20-ых —  
30-ых гадоў, гэтаксама й твораў ды іх-  
ных аўтараў нашаніўскае пары.

Спасярод паётаў нашаніўская пары ў ліку «выклятых» і забароненых аж да сяньняшніх дзён апынуліся Ядвігін Ш. Карусь Каганец, Альбэрт Паўловіч і Алеся Гарун. Дамаганье іхняе рэгалітацый першым паставіў беларускі савецкі літаратурнавед Mіхал Ларчанка яшчэ

кі літаратуравед Міхал Ларчанка яшчэ ў канцы 1956 году зъмешчаючы на бачы-нах газэты «Літаратура і мастацтва» (№ 47 за 17. II.56) у гэтай справе грунтоўны артыкул «Некаторыя пытанні гісторыі беларускай літаратуры». Ларчанка ў гэтым артыкуле пісаў: «Зъяўляючыся пад съветапогляду буржуазнымі дэмакратамі, якія з сымпатыяй адносіліся да сямянінскай рэвалюцыінай дэмакратый, яны (Ядвігін Ш., Каганец і Гарун) у сваёй творчасці былі ў власноўным прагрэсіўнымі пісьменнікамі, вялі змаганьне за вызваленіе беларускага народу з пад царскага самаўладзства, хоць часта дапускалі памылкі нацыяналістычнага характару... Мімаволі ўстае пытаньне, ці спрэвядліва трэціраваць і выкідаць з гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры К. Каганца, Ядвігіна Ш., А. Гаруна за тое, што яны зрабілі пад канец свайго жыцця буйныя палітычныя памылкі, не зразумелі сутнасць вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі? Думаеша, што гэта не спрэвядліва».

Як і трэба было спадзяўца, гэтая адважная патрабаваныне Ларчанкі выклала адвартоную зусім рэакцыю ў партыйных вярхох Беларусі. Ужо 12 студзеня 1957 г. ворган ЦК камуністычнай партыі Беларусі «Звязда» зъмясьціў ці артыкул Л. Абэцэдарскага й А. Сідарэнкі пад вымойным загалоўкам «Зачысціню нашых літаратурных пазыцый», у якім быў моцна заатакаваны ня толькі Ларчанка, але й газета «Літаратура і Мастацтва», якая «ўвогуле не праяўляе неабходнай прынцыпавасці патрабавальнасці ў падборы матэрыялаў» і «стала на шлях перагляду бруд

най бялізны, беларускіх нацыяналістаў»

Пытаньне рэгабілітацыі ўспомненых нашаніўскіх пісьменьнікаў, як і самой «Нашай Нівы» было шырока закранутае на 3-ім пленуме праўлення Саюзу пісьменьнікаў БССР, які адбываўся ў канцы сакавіка 1957 году. Тут пісьменнікі П. Броўка й К. Крапіва таксама заатакавалі Ларчанку, стаўшы на пазыцыі, заняты

тая Абэцэдарскім і Сідарэнкам.

Далей пытаньне рэвізіі дачынення да творчасці ўспомненых нашаніўцаў узьнікла й на сходзе Сэкцыі крытыкі літаратуразнаўства Саюзу пісьменьнікаў БССР, які адбыўся ў канцы сьнежніка 1961 году. Маладыя беларускія савецкія крытыкі Я. Усікаў, М. Пятровіч і іншыя падобна як пяць год перад гэтым Ларчанка, сталі на шляху рэгабілітацыі ўсіх

помненых нашаніўскіх пісьменьнікаў.

пісьменьникаў БССР, які адбыўся 30-31 студзеня сёлета ў Менску, пастараўся ўбіць, канчальна асіавы кол у магілу зэтых пісьменьникаў. Вось поўныя цынізму ягоныя слова: «Некаторыя таварышы ўзънімаюць пытаныне перагляду нашых ацэнак літаратурнага працэсу і гавораць, што пра многія літаратурныя творы ў крытыцы німа поўнай думкі. Сапраўды гэта мела месца. Узънімаюць пытаныне аб вывучэнні творчасці А. Паўловіча і А. Гаруна. А што вывучыць у А. Паўловіча – «Торбу ракаў»? Што-ж датычыць А. Гаруна, то ня трэба забываць, што ён па сваёй партыйнай прыналежнасці зьяўляўся эсрам. Ён актыўна змагаўся супраць савецкай улады, быў адным з арганізатараў у Беларусі белай арміі, якая існавала для того, каб змагацца супраць Чырвонай арміі». З усей гэтай дыскусіі відаць, што супраціў рэгабілітацыі нашаніўскіх пісьменьникаў якраз вядзенца тымі пісьменьнікамі, якія, як Броўка й Крапіва, зьяўляюцца ў беларускай літаратуре заўсёды вернымі трубадурамі партыі. А тами німа сумнёв, што фармальна падыходу і адначасова не апускацца да

(Заканчены на 2-ой бачине)

# Гадавік дэмографічнай статьстыкі АЗН

Афіцыйнае выдаўцтва АЗН выпусліла нядыёна ў съвет чародны гадавік «маграфічнай статыстыкі за 1980-тыя». На шасцістаках дваццацёх балонках пінжкі сабраныя дадзеня пра самыя разныя народы съвету: пра натуральныя прыроды і съмяротнасць, пра жанімства і разводы, пра колькасць гарадзенскага жыхарства, прафесіі.

Дэматрафічныя гадавікі АЗН — найольшыя наражная крыніца фактаў пра ароды съвету. На Захадзе выданніямі этымі жарыстаўцамі ёнцыклапедычныя гадаведцы, прафесары, журналісты і студэнты. Жарыстаўцы таму, што ў дэматрафічных гадавіках АЗН можна пайсці сувязкія статыстычныя дадзенныя не толькі пра вялікія краі, але і пра такія маленкія мясціны на глёбусе, як Монако, Сынгапур, Самоа або іншыя аўтакі Ціхага акіяну.

Дарма, аднак, вы будзеце шукаць у гэтай кніжцы вестак пра Беларусь і пра Украіну, якія афіцыйна ўважаюцца за асавальнікаў АЗН і ейных паўнапраўых саброў. Пытаньне просіцца само —

**трэба аднолькава**

што ён у тыя далёкія часы выступіў упраць так званай «нарманскай тэорыі нямецкіх навукоўцаў», якія, як ведама, туго эпоху прас্তрэлі Рәсею, наваднішы Пецярбург. Хаця Ламаносаў чыз й не парываў поўнасьцю з «нарманскай» тэорыяй, як гэта зрабілі савецкія гісторыкі ціпер, аднак ён у гэтым змаганьні зь нямецкімі навукоўцамі дкідаў «гістарычныя заслугі» нарманаў «прас্তрэленьні» славянаў і ўтварэнні Кіеўскай Русі (і значыцца быццам-бы Рәсе!), даводзячы адначасна, што славяне й у першую чаргу «рускія» аладалі дастатковым гістарычным разном для ўладжаньня свайго дзяржаўнага й культурнага жыцця.

балонках. Уступ да гэтае кнігі пачынаеца цверджаньнем, што па Каstryчніцкай рэвалюцыі беларускі народ атрымаў урэшце (даслоўна) «сваю нацыянальную сувереннью дзяржаву, стаў паўнапраўным гаспадаром свайго жыцця». Там-ука гаворыцца, што савецкалі Беларусь «суб'ект міжнароднага права», што дзеянасць яе ў АЗН спрычынілася да замацаваньня ейнага «міжнароднага аўтарытэту», што «дзеянасць ВССР на міжнароднай арене шматбаковая і ахапляе шырокі круг». Гадзойная бугальцэрэя савецкае нацыянальнае палітыкі відавочная. У кнігцы, што выкарыстоўваецца ў сябе ўдома або рассылаецца па съвесьце з пропагандовай мэтай, гаворыцца аб незалежнасці, суверэннасці і шматбаковай міжнароднай дзеянасці. Але адначасна не падаецца ніякіх весцак пра Беларусь у афіцыйнае міжнароднае выданьне, якое на Захадзе служыць даведнікам пра народы сьвету.

Бязумоўна, тут Ламаносаў мае слушаць і ён заслугоўвае на «патрыятызм». Аднак у сувязі з гэтым мы хацеці-б звярнуць увагу на іншую акалічнасць. Пайменна, чаму падобны «патрыятызм» ня прыгісаць, скажам, прафесару Ўсеваладу Ігнатоўскаму, які аксама, праўда, хоць яшча й не становіўся дэпутатам, але быў членам КПСС і членам Рады народных камісараў СССР? Аднак яго заслугі ў барацьбе з нацызмом і ў паслявой перыяде заслужылі яго заслужэнне ў землях Беларусі.

аксама, прауда ходзяйчай не становіла, змагаўся з рознымі «няяслушнасцяй» расейскіх гісторыкаў да імкнуўся паказаць, што Беларусы мелі й былі долельнымі тварыць сваю ўласную гісторыю без «апякунства» расейскага народу. Тым часам за падобныя імкненіні прафэсар Усевалад Ігнатоўскі й шмат іншых яму падобных паплаціліся жыцьцём, а гэтая аб'ектыўна шляхотныя імкненіні й сяньня называюцца рознай скім і савецкім патрыятызмам зынклія бясьследна й так званая «марксістоўская-ленінская» інтерпрэтацыя гісторыі ці «клясавы падыход» да гісторыі. Адна-часна ўсё гэта называецца й «патрыятызмам» іншых падбітых Расеяй народаў.

З'вернемся цяпер да савецкіх адно-

Таксама аўтар названага артыкулу пра Ламаносава абураеца тым фактам, што ў часы Ламаносава ўсё культурнае кінцё Расеі знаходзіцца ў руках чукынцаў, якія й тварылі ўспомненныя «нацыянальныя крыўды». Гэтыя «чукынцы» тады былі патрэбныя для Расеі сінай да нацыянальнае гісторыі нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу. Як ведама, з апошняе гісторыі выпалашчваеца ўсё тое, што напамінала-б пра апрычонасьць гістарычнага шляху гэтых народаў. Ня толькі гэтая апрычонасьць, але й найменшыя імкненія паказаць яе называюцца «буржуазным нацыяналізмам» і навет «нацыянальнай

цы яны прыйшлі сюды на запрашэннне. Але М. Бяляўскі, а разам зь ім і часапіс «Вопросы истории» чамусьці не заўва-  
каюць тых «нацыянальных крыўдаў»,  
что сяняня творца ў савецкіх нацы-  
ональных рэспубліках зусім няпраша-  
емымі чужынцамі.

Найбольшымі «патрыятычнымі» за-  
слугамі Ламаносава ў галіне расейская

зрадай». «Героямі» ў гісторыі нерасей-  
скіх народаў уважаюцца толькі тыя гі-  
старычныя адзінкі, якія пайшлі на су-  
працоўніцтва з расейскім імперыялізмам  
і каляніялізмам. Запраўдныя-ж нацыя-  
нальныя патрыёты — «феадальныя» ці  
«буржуазныя» рэакцыяй і навет «замеж-  
ней агентурай».

У чым-ж, тاکім чынам, сэнс сянь-

— слугам Ламаносава у Галіне расейская історыя далей у артыкуле ўважаецца пігоньня праслаўленыні «велічы» Расеі й гістарычных «нацыянальных герояў». Сюды адносяцца «праслаўленыні» расейскіх пісьменнікаў, далейшае расейскае экспанцыі, расейскага царызму, уключно з однайменнай Ламаносава Івану Грэznаму, Пётру Первамухінам і Перадзетым ламаносавым.

П. Урбан





